

Araştırma Makalesi • Research Article

Bilimsel Araştırmalar Bağlamında Tarih ve Arkeolojinin Kurumsal Birlikteliği ve Ayrışma Noktaları

Institutional Coexistence and Dissociation Points of History and Archeology in the Context of Scientific Research

Sırrı Tiryaki*

Öz: Modern bilim, sağlıklı verilere ulaşmak adına disiplinler arası çalışma yöntemini her zaman için önemsemiştir. Tarih ve arkeoloji bilimlerinin kurumsal ve kavramsal birlikteliğini bu bağlamda değerlendirmeliyiz. İnsanoğlunun geçmiş hikâyesinin yazımında nesnel verilerin elde edilip doğru bir kronolojinin yazılabilmesi son derece önemlidir. Uygarlığın Eski Çağı'na dair tarihi kronolojinin, evrensel bilim esaslarının referans alınarak doğru bir şekilde değerlendirilmesi adına tarih ve arkeolojinin kurumsal işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi durumda ise geçmişe dair yaşanmışlıkların yazımı, bilimsel veri olmaktan ziyade kişilere, zamana, ideolojilere ve coğrafyaya göre değişiklik gösteren ve elbette ki herkesin kendince bir şeyler eklediği hikâyeler bütünü şeklini alacaktır. Ancak genel anlamda aralarında kolektif bir çalışma yöntemi izleyen tarih ve arkeolojinin bağımsız disiplinler olması itibarıyla dönem dönem kolektif çalışma yönteminin arka planda kaldığı ve bu iki bilim dalının ayrıştığı noktalar da bulunmaktadır. Zira multidisipliner bilim dallarının birlikte hareket etmelerinin yanı sıra bağımsız çalışmaları da bilim dünyasının olağan gelişmeleri arasında yer almıştır. Makale, bu konuda elde edilen verileri genel olarak değerlendirip bir sonuca ulaşma amacındadır.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Arkeoloji, Modern Bilim, Kolektif Çalışma, Ayrışma Noktaları

Abstract: Modern science has benefited from the interdisciplinary working method to reach accurate data. The institutional and conceptual coexistence of the sciences of history and archaeology should be evaluated in this context. Obtaining objective data and a precise chronology is extremely important in writing human history. Institutional cooperation between history and archaeology is needed to correctly evaluate the historical chronology of the Ancient Age of Civilization concerning universal scientific principles. Otherwise, the writing of past experiences will take the form of a set of stories that vary according to people, time, ideologies and geography, and everyone adds something in their own way rather than being scientific data. However, due to the fact that the sciences of history and archaeology, which generally follow a collective working method, are independent disciplines, they remain in the background of the collaborative working method from time to time and diverge at some points. In addition to the fact that multidisciplinary disciplines act together, their independent studies have also been among the usual developments of the scientific world. This article aims to conclude by evaluating the general data on this subject.

Keywords: History, Archaeology, Modern Science, Collective Work, Dissociation Points

* Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, ORCID: 0000-0002-1053-0836, stiryaki@bingol.edu.tr.

Cite as/ Atıf: Tiryaki, S. (2023). Bilimsel araştırmalar bağlamında tarih ve arkeolojinin kurumsal birlikteliği ve ayrışma noktaları. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3),909-919 <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.1307030>

Received/Geliş: 30 May/Mayıs 2023

Accepted/Kabul: 31 August / Ağustos 2023

Published/Yayın: 30 December/Aralık 2023

Giriş

Günümüz modern bilim anlayışında birbirlerini destekleyen ve tamamlayan alanlar olarak ifade edilen bilim dalları arasındaki işbirliği, disiplinler arası kolektif çalışma şeklinde tanımlanmaktadır. Son yıllarda, küresel ölçekli gelişmeleri göz önünde bulundurduğumuzda disiplinler arası çalışmaların giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Bilhassa bilim dünyasında farklı anabilim dallarının çeşitlenerek artması ve yeni alt bilim kollarının ortaya çıkışı, disiplinler arası nitelikli çalışmaların ortaya çıkmasında itici faktör olmuştur. Bu tür bilim dalları amaç, kapsam ve yöntem açısından önemli kesişme noktalarına sahiptirler. Farklı disiplinler arasında ortaya çıkan dayanışma ve bilgi alışverişi, bilgi eksikliğini ortadan kaldıran ve doğru bilgiye ulaşmayı sağlayan en önemli yöntemlerden biri olmuştur. Ayrıca disiplinler arasındaki iş birliğinin giderek yaygınlaşması küresel anlamda doğru bilgiye ulaşmayı daha da kolaylaştırdığı gibi, bilginin global düzeyde daha geniş kitlelere ulaşmasını da kolaylaştırmıştır. Bu bağlamdan hareketle sahip oldukları amaç, kapsam, yöntem ve gelişim tarihleri itibarıyla diğer bilim dallarında olduğu gibi tarih ve arkeolojinin de birlikte hareket etmelerini sağlayacak çok fazla ortak noktaya sahip oldukları görülecektir (Can ve Işıklı, 2013: 171). Uygarlığın geçmişine dair bilinmezliklerin ortaya çıkarılmasında kilit rol oynayan bu iki bilim dalı arasındaki iş birliğinin varlığı modern bilimin evrensel kabulü açısından her zaman önemli olmuştur.

Zira arkeolojik keşif sürecinden çıkıp bilimsel veri hâline gelmiş bulgular tarih ve arkeolojinin ilgi alanına girmektedir. Ayrıca elde edilen bu bilginin yanı sıra uygarlığın ortak kültürel mirasına dair verilerin keşfi ve bu verilerin gelecek nesillere aktarılması hususunda da arkeologlar ve tarihçiler ortak rol üstlenirler. Bütün bunların yanı sıra her iki meslek grubunun çalışma alanlarını ilgilendiren konuların tamamını milliyet, coğrafi sınırlar, zaman dilimi ve kültürel açıdan kategorize etmeden objektif bir bakış açısıyla incelemek zorundadır (Can ve Işıklı, 2013: 171). Ayrıca tarih ve arkeoloji arasında var olan amaç birliğinin yanı sıra birçok konudaki yöntem birliği de bu iki bilim dalı arasında kolektif çalışma yöntemini gerekli hâle getirmiştir.

İki bağımsız disiplin olmakla birlikte tarih ve arkeolojinin insanoğlunun geçmişine dair bir kronoloji oluşturulmasında başvurulacak yegâne bilim dallarından biri olduğu aşikârdır. İnsanoğlunun geçmişine dair yaşanmışlıkların aydınlatılmasında tarih ve arkeoloji bilimleri arasında ortak noktaların var olmasının yanı sıra karşı karşıya geldikleri ve ayrıştığı noktalarda bulunmaktadır. Söz konusu bu çalışmada öncelikli olarak bu iki bilim dalının tanımlamaları, çalışma yöntemleri ve gelişim süreçleri ayrı ayrı ele alındıktan sonra kendi aralarında var olan birlikte çalışma yönteminin yanı sıra ayrıştığı noktalar da gündeme getirilecek ve buna dair değerlendirmeler yapılacaktır.

Tarih Nedir, Multidisipliner Bir Bilim Dalı Olarak Tarihin Diğer Bilimlerle İlişkisi

Tarih bilimi için “geçmişte insanoğluna dair yaşanmışlıkların kayıt altına alınması” (Alkan, 2015: 22; Çandarlıoğlu, 2003: 11) şeklinde bir tanımlama yapmak, modern insanın tarih anlayışına ve tarih bilimine var olan yaklaşımına yakın benzerlik arz edecektir. Tarih bilimi aynı zamanda insanoğluna dair geçmiş yaşanmışlıkların daha nesnel ve rafine bir şekilde kurgulanması yöntemidir. Geçmişin daha objektif bir şekilde kurgulanması ideali ise tarih bilimini başta arkeoloji olmak üzere diğer disiplinlerle işbirliğine mecbur kılmaktadır. Ayrıca günümüzde evrensel bilim esaslarının gereği olarak ortaya çıkan multidisipliner bilim anlayışına sahip olma zorunluluğu, modern bilimlerin tamamında olduğu gibi tarih bilimi içinde geçerlidir. Diğer disiplinlerle herhangi bir iş birliğinin kurulmadığı veya söz konusu bu iş birliğinin geliştirilmediği bir tarih anlayışı için bilim dalı sıfatını kullanmak anlamsız olacaktır.

Ayrıca diğer disiplinlerle herhangi bir işbirliğinin sağlanmadığı bir tarih anlayışı, ağızdan ağıza dolaşan ve herkesin kendince bir şeyler kattığı hikâyeler bütünü hâlini alır. Bu bakımdan, tarih biliminin varlığının gerekliliği ve değeri üzerine yapılacak olan tartışmalar; muhakkak ki tarih biliminin modern toplumların günlük hayatındaki rolünü anlamamız konusunda kolaylıklar sağlayacaktır. Ancak tarihin bilimsellikten uzaklaşması, uygarlıkların bilinmemesi ve objektif olarak tanıtılmaması gibi birçok sorunu ortaya çıkaracaktır. Günümüzde uygulanan dönemsellik ayrım metodolojisi geçmiş dönemlerin aydınlatılmasında ve anlaşılmasında önemli ölçüde kolaylıklar sağlamıştır. Özellikle yazı öncesi devirlerin, kullanılan araç gereçler ve yaşam modellerine göre ayrılması; yazı sonrası devirlerin de önemli tarihi olaylar ve yeniliklere göre sınırlandırılması geçmiş zaman dilimlerindeki yaşanmışlıklarla

ilgili bilgi ve fikir sahibi olmamızı kolaylaştırmıştır. Nitekim dönemseller ayırımı metodolojisi arkeoloji ve tarih bilimlerinin disiplinler arası ilişki içerisinde ayrılmaz bir bütün olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Başka bir ifadeyle arkeoloji ve tarih arasındaki ilişki ağı, Paleolitik Çağ'dan günümüze kadar geçen zaman dilimleri boyunca insanoğlunun gelişim serüveni anlamamıza olanak sağlamıştır.

İnsanoğlu, geleceğe dair sağlıklı planlamaları ancak geçmişin tecrübelerinden yararlanarak gerçekleştirebilir. Geçmiş tecrübelerin sağlıklı bir şekilde geleceğe aktarılmasının en önemli yollarından biri de nesnel tarih anlayışından geçmektedir. Tarih için "insanlığın ya da uygarlığın hafızası" şeklinde bir ifade kullanmak yerinde olur. Nesnellikten ya da bilimsel verilerden uzak kalmış tarih anlayışı, günümüz modern uygarlığının hafızasını yitirmesiyle eş değer kabul edilebilir. Günümüzde bilimsel tarih anlayışının kabul görmemesi durumunda birçok sorunun doğmasına neden olacaktır. Ortaya çıkabilecek sorunların başında ise; tarih öğretiminde çıkmaz sokak olarak tanımlayabileceğimiz kör ideolojiler ve dogmalar olacaktır. Bu sorun ise; toplumsal yaşantıda öz eleştirinin var olmaması gibi bir durumun geçerlilik kazanmasını kaçınılmaz bir hâle getirecektir.

Bütün bunlar aynı zamanda tarihin evrensel bilim anlayışının yanı sıra faydasının da sorgulanmasına neden olacaktır. O hâlde multidisipliner bir bilim dalı olan tarihin, modern dünyada bilimsel düşünceden uzaklaşmaması ve geçmişin bütün yönleriyle araştırılabilmesi için diğer bilim dallarından faydalanması, modern dünyanın ve biliminin bir zorunluluğu olarak görülmesi gerekir. Aksi hâlde Catherine Morland'ın tarih bilimine dair dile getirdiği "böylesine can sıkıcı olması hep tuhafıma gidiyor, çoğu uydurulmuş olmalı" (Carr, 2018: 5) tarzında bir tarih anlayışıyla karşı karşıya kalırız. Bu durum ifade ettiğimiz üzere tarihin bilimsel yönünün tartışılmasını kaçınılmaz hâle getirecektir. Bu bakımdan tarihin bir bilim dalı olarak yazımı (Breisach, 2018: 51) ve anlaşılması, ancak bilimsel yöntemin geçerlilik ölçütlerine uyularak ve multidisipliner tarih anlayışına sahip olunarak sağlanabilir (Carr ve Fontana, 1992: 9; Floud, 1995: 6-8).

Yukarıda anlattıklarımızla bağlantılı olarak tarih biliminin başka disiplinlerle işbirliği olmaksızın modern disiplinler bağlamında gelişmesi düşünülemez. Hangi bilim dalı ile nasıl bir işbirliği geliştirebileceğini ve hangi konularda söz konusu bilim dallarından ne tür fayda sağlayabileceği gibi durumlarda karar verme yetkisi öncelikli olarak tarihçilerindir (Kütükoğlu, 2017: 9). Ancak disiplinlerarası ilişkilerde tarih biliminin yararlandığı söz konusu bilim dallarının ilgili uzmanlarının görüşleri de en az tarihçiler kadar önemlidir. Yukarıda tarihe dair yapmış olduğumuz geçmişte insanoğluna dair yaşanmışlıkların tamamı şeklindeki tanımımızdan hareketle tarih bilimi insanoğlunun geçmişini incelerken fen bilimleri gibi deney ve gözlem yapabilme imkânına sahip değildir (Memiş, 2014: 1). Tarih, multidisipliner bir bilim dalı olarak başta arkeoloji olmak üzere diğer disiplinlerle sağladığı işbirliği vasıtasıyla gözlem ve deneye dayanmaksızın olayların keşfi ve vakıaların belli bir kronolojiye bağlı olarak inşası sonucu sentetik gerçekliği elde etmeye çalışan bilim dalıdır (Erdoğan, 2019: 1). Nihayetinde tarih ancak diğer disiplinlerle kurduğu işbirliği vasıtasıyla daha nesnel bir bilim dalı hâline gelebilmektedir (Özçelik, 2011: 42).

Arkeoloji'nin Tanımı, Kurumsal Gelişimi ve Multidisipliner Bir Bilim Dalı Olması

Arkeoloji, geçmişle ilgili eski buluntuları toplama konusuyla ilgili çalışmalarını ihtiva eden bir bilim dalı olmasının aksine; kazılarla ortaya çıkan her türlü maddi kültür kalıntısından hareketle onu meydana getiren insanı, bütün yönleriyle çağın insanına anlatabilme gayretinin bütünüdür. Arkeolog, kazılar sonucunda elde ettiği maddi buluntular ışığında insana dair kültürel sürekliliğin izini sürer. Buradan hareketle, arkeoloji somut verileri objektif değerlendirmeye -objektif değerlendirme tıpkı tarih için olduğu gibi arkeoloji için de olmazsa olmazımızdır- bilimsel bilgiye dönüştürmekle kalmaz, geçmişte yaşamış insanın düşüncelerini, kaygılarını, mücadelelerini, inanç sistemlerini, beslenme alışkanlıklarını ve belki de en önemlisi hayat felsefelerini günümüz insanına tanıtmayı da amaçlamaktadır (Can ve Işıklı, 2013: 173).

19. yüzyıl dünyasında bilimsel anlamda hak ettiği değeri bulamayan arkeoloji, daha çok hazine avcılığı ile ilişkili olarak görülmüştür. Daha sonra 20. yüzyılın erken dönemlerinden itibaren arkeolojik

veriler dünyanın pek çok bölgesinde ilgi uyandırmış ve toplanmaya başlanmıştır. Bu ilgi ve merak, insanoğlunun farklı arayış yönünü de ortaya çıkarmıştır: Bazı bilim adamlarının “insan ve insana dair ilk kültürler nerede ortaya çıktı, yerleşik hayata ilk kimler geçti ve ilk çiftçiler kimlerdi, madeni ilk kimler ve nerede kullandı?” gibi sorularına; arkeologlar bir dedektif gibi¹ cevaplar arayarak, insanoğlunun eski devirlere dair hikâyesini anlamaya ve bunlarla ilgili bir zaman dilimi oluşturmaya çalışmıştır. Nihayetinde sorular cevaplarına kavuşarak, büyük insanî keşiflerin bir çekirdek bölgede gerçekleştiği ve oradan da ticaret, göç gibi kültürel ilişkiler sayesinde tüm dünyaya yayıldığı tezine ulaşmıştır (Ersoy, 2012: 2-3).

İnsanoğlunun doğadan etkilenecek doğanın ürettikleriyle birlikte; kendi ürettiği her şey aslında arkeolojinin çalışma alanlarının temelini oluşturmaktadır. Bu bakımdan arkeoloji, toplumların kullandıkları araç gereçlerden yaşam tarzlarına kadar bir çok kültürel olguyu kendine özgü bir metodoloji ile değerlendirir. Günümüzde arkeolojinin çalışma alanı ve yöntemi incelendiğinde; arkeologların üzerinde çalıştıkları başta seramik, taş, metal ve cam eser olmak üzere mezar ve mekân gibi birçok maddi kültür buluntularını işlevlerine göre sınıflandırdıkları, ayrıca bu nesnelere kültürel farklılıklarına göre de değerlendirdiklerini kolaylıkla gözlemleyebiliyoruz. Aynı zamanda kendi dönemlerinde bu nesnelere arasında belli farklılıklar var ise, bu değişkenliğin toplumun kültürüne nasıl yansıdığını da ortaya sermek yine arkeolojinin ve dolayısıyla arkeologların çalışma prensiplerinden birini oluşturur (Childe, 2009: 31-32; Childe, 2019: 9-12).

Arkeoloji ve arkeologlar, bilimsel araştırmalar bağlamında birkaç metodoloji ile çalışır. Öncelikle arkeologlar kazı yapar ve değerlendirmelerini arkeolojik veri üzerinden gerçekleştirir. Arkeologlar, arkeolojik verilere dair yorumlamalar yaparken radyokarbon ve dentkronoloji gibi analitik tarih yöntemlerini kullanır. Özellikle 1949 yılında J. R. Arnold ve W. F. Libby tarafından geliştirilen radyokarbon (C14) bu yöntemi ile arkeolojik kazılardan elde edilen organik malzeme (odun, kemik gibi) üzerinde tarihlendirme yapılmaya başlandı ve böylece uygarlık için bir kronolojik silsile oluşturulmuştur. Yaş tayini olarak da adlandırılan radyokarbon yöntemi arkeolog ve tarihçilere prehistorik geçmişin tarihlendirilmesi konusunda önemli imkânlar sunmuştur. Bu durum arkeoloji ve tarih bilimlerine insanoğlunun geçmiş dönemlerinin aydınlatılmasında ortak paydaşlık ilkesi etrafında hareket etme imkânını da sağlamıştır (Ersoy, 2012: 2-3).

Hiç kuşkusuz diğer bilim dallarında olduğu gibi arkeoloji bilimi de interdisipliner çalışmalarla ilerlemektedir (Zoroğlu, 2013: 68). Bu çalışmaların başında arkeometri gelmektedir. Arkeometrinin arkeolojinin ayrılmaz bir parçası ve hatta tamamlayıcı bir ögesi olduğunu da ifade etmemiz yerinde olacaktır. Çünkü arkeolojik buluntuların saptanmasında, tarihlendirilmesinde, özelliklerinin belirlenmesinde fen, doğa ve tıp gibi çeşitli bilimlerin matematiksel ölçüm ve analizlerinin yapılmasıyla birlikte bu buluntuların laboratuvar yöntemlerinde arkeometriden yararlanılmaktadır (Tarhan, 1995: 30).

Arkeolojinin diğer bir ortak paydaşı da arkeozoolojidir. Arkeozooloji en yalın hâli ile arkeolojik kazılarda çıkan hayvan kalıntıları üzerinde detaylı incelemeler gerçekleştiren bilim dalıdır. Arkeozoolojinin ilgili araştırmaları sonucunda eski devir toplumlarının sosyolojik yapılarının yanı sıra sosyoekonomik durumları da daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu durum tarihî kaynakların tanımında, tasnifinde ve yaşanmışlıklara ait kronolojinin yazımında arkeolojinin önemine dair kayda değer bir atıf olarak kabul edilebilir. Ayrıca her ne kadar arkeolojinin, Eski Çağ sınırları içerisindeki yaşanmışlıklara dair kalıntıları merkeze aldığı kabul edilse de tarihin diğer dönemlerinin yanı sıra modern zamanlara ait kazı çalışmaları da çağdaş bilime özgün katkılar sağlamaktadır. Aslında arkeolojiyi sadece Eski Çağ dünyasının içerisine hapsedmek bu bilim dalının evrensel bilim anlayışına tezatlık arz edecektir. Çünkü kazı çalışmaları ile elde edilen her türlü eser, kalıntı, materyal ve kemik, ait olduğu döneme katkı sağlamak açısından kayda değerdir (Alşan ve Akın, 2019: 11-12).

¹ Brian Fagan arkeologları, ister Mısır Firavunu gibi bir kişi veyahut geçmişteki bütün bir topluluk olsun, geçmişe dair insan yaşantısını araştırmak için oldukça zor şartlarda elde edilen en ufak ipuçlarını dahi değerlendiren dedektiflere benzetmektedir. Bkz. Brain Fagan, *Arkeolojinin Kısa Tarihi: Hazine Avcılığından Bugünün Bilimsel Yöntemlerine Uzanan Bir Hikâye*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2019, s. 16.

Disiplinler Arası İşbirliği Bağlamında Tarih ve Arkeoloji' nin Kavramsal Birlikteliği ve Ayrışma Noktaları

Bilimsel araştırmalar bağlamında ortak bir geçmiş ve insanoğlunun geçmiş dönemlerini araştırması itibariyle ortak bir çıkış hikâyesine sahip olan tarih ve arkeoloji bilim dallarını, amaç birliği açısından ele aldığımızda, elbette ki her iki bilimin önemli kesişme noktaları bulunmaktadır. Ancak her iki bilim dalı, kendi içerisinde bağımsız birer disiplin olmaları itibariyle önemli ayrılma noktalarına da sahiptir. Hem tarihin hem de arkeolojinin ortak temel amacı; insanoğlunun geçmişe dair ortaya koyduğu her türlü eseri kendi özgün bakış açısıyla ele alarak, ona ait kültürel bir kimlik oluşturmaktır. Nihayetinde her iki bilim dalını ortak noktada buluşturan temel felsefe, insanın geçmişine dair her türlü kültürel materyaldir (Can ve Işıklı, 2013: 173). “İnsanoğlunun geçmişe dair hikâyesinin yazımında yazılı kaynakların dışındaki en önemli bilgi kaynağı arkeolojidir” (Baykara, 1999: 22) diyen Baykara arkeoloji bilimini tarihin dengi olarak kabul etmektedir. Bu bakımdan insanoğlunun geçmişte gerçekleştirdiği uygulamalara ilişkin sorulara cevap bulma arayışı içinde olan tarih biliminin (Collingwood, 2017: 40) arkeoloji ile ilişki ağı içerisinde olmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Tarih ve arkeolojinin kurumsal ve kavramsal birlikteliği, insanlığın tarih kronolojisinin özellikle tarih öncesi ve Eski Çağ tarihlerinin sınırları içerisinde başlamaktadır. Söz konusu bu dönemler, Braidwood'un ifadesiyle insana ait yaşam öyküsünün yüzde 99'unu temsil etmektedir. İnsanoğlunun yeryüzündeki hikâyesi 1 milyon yıldan daha eskiye dayanmasına rağmen insanlar, günümüzden yaklaşık 5000 yıl öncesine kadar günlük hayatlarına dair herhangi bir veriyi yazamamıştır. Ancak tarih öncesi insanı bize herhangi bir yazılı buluntu bırakmamasına rağmen, farkında olmadan aslında günlük hayata ve yaşam tarzlarına dair fikir sahibi olabileceğimiz için çok fazla buluntu bırakmıştır (Braidwood, 2008: 1). Bu buluntular arasında kullanmış oldukları taş, kemik ve madeni aletler, mimari yapılar, çanak ve çömleklerin yanı sıra dönemin insanına ait kemik ve dişler, insanlığın tarih öncesi dönemlerine ait bir kronoloji oluşturulması adına son derece önemlidir (Sevin, 2003: 7-150).

Bu denklemden hareketle yazıdan önceki toplumların günlük yaşamlarına dair kurgulama faaliyetlerinin yanı sıra onların kullandıkları aletlerden yaşadıkları barınaklara kadar birçok ayrıntının arkeologlar tarafından incelenmesi gerekmektedir. Çünkü arkeolog, özellikle yazısız dönemler için günlük hayata dair öyküyü anlatabilmek adına ele geçirdiği bütün buluntuları değerlendirmek zorundadır. Böylece günümüze kadar gelebilen eşyalardan, barınaklardan, gömütlerden ve mimariye dair kalıntılardan eski dönemlerin kurgusunu yapabilsin. Ancak modern dünyada arkeolojiye biçilen rolün sadece buluntu arayan, bir bilim dalı olduğu yanılığına düşülmemelidir. Arkeolog aynı zamanda somut sonuçların belirmesi ve ortaya çıkan maddesel izlerin var olması koşuluyla, insana dair yaşamsal faaliyetlerin bir tür tarihini ortaya çıkarır (Braidwood, 2008: 2). Yazısız dönemlerin aydınlatılmasında ifade ettiğimiz üzere günlük hayatta dair kullanılan ve maddi buluntu olarak tanımladığımız eşyalar son derece önem arz etmektedir. Ancak yazının günlük hayatın en önemli sosyolojik olgularından olarak ortaya çıkmasından sonra uygarlık tarihine dair bir kronolojinin oluşturulmasında maddi buluntularla birlikte günlük gelişmelerin kaydedildiği yazılı kaynaklar da tarihi kronolojilerin oluşturulmasında başvurulan yegâne olgulardan biri olmuştur.

Bütün bunlarla birlikte gerek tarih ve gerekse arkeoloji araştırmalarında son derece gerekli olan “Birinci Elden” ve “İkinci Elden” yazılı kaynakların her zaman için doğru bilgiler aktardığı yanılığısı içine düşülmemelidir. Zira söz konusu yazılı kaynakların propaganda yazıtları olup idealize edilmiş olmaları ve taraflı olmaları yüksek ihtimal dâhilindedir. Bundan dolayı “Birinci Elden” ve “İkinci Elden” yazılı kaynakların tarafsızlığı her zaman için tartışma konusu olmuştur. Ayrıca yazılı kaynağı kaleme alan tarihçinin veyahut arkeoloğun sahip olduğu dünya görüşünün tarihsel bilgilerin kurgulanmasındaki etkisini ne kadar minimize edebildiği konusu da tartışmalıdır.

Ancak bütün bunlara rağmen evrensel bilim ahlakı, tarihçilerin ve arkeologların “taraflı” olma olgusunu, bilimsel araştırmalar bağlamında minimize etmelerini gerektirmektedir. Tarihçiler ve arkeologlar, günümüze kadar ulaşabilen geçmiş kalıntıları nesnel bir bakış açısıyla değerlendirip “geçmişin röntgenini” çekmek durumundadırlar. Bu nedenle geçmişin hikâyesinin nesnel bir şekilde

yazılabilmesi adına tarih ve arkeoloji arasındaki işbirliği mutlak anlamda var olmak zorundadır (Tarhan, 1995: 29).

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere tarih ve arkeoloji arasındaki ilişkinin kurumsallaştığı tarih öncesi ve yazılı dönemlerde günlük hayat içerisinde kullanılan aygıtların tamamının giderek çeşitlenmesi ve her ne kadar modern dönemlerle kıyaslanmasa da özellikle yazının kullanılmaya başlanmasıyla birlikte artan bilgi ve teknik birikime bağlı olarak topluluklar arasındaki farklılaşma, kültürel çeşitliliği ortaya çıkarmıştır. Yazı öncesi dönemlerde insanoğlunun ortaya çıkarmış olduğu kültürel gelenek, bir yandan giderek daha çok kollara ayrılma eğilimini gösterirken, diğer taraftan ise farklı coğrafyalarda ortaya çıkan yerel kültürler aynı zamanda yazı öncesi dönemlerin ortak kültürüne karışıp tek bir kültürü temsil etme eğilimine yönelmiştir (Childe, 2009: 32-35). Eski Çağ dünyasının tamamında günlük hayatın içerisindeki bilgi birikimine bağlı olarak yaşanan teknolojik, sosyolojik ve politik dönüşümlerin tamamının tanımlanması, belli bir kronolojiye göre sıralanması ve nihayetinde bu dönüşümlerin anlaşılabilmesi için tarih ve arkeolojinin işbirliği gerektirmektedir.

Tarih öncesi dönemler için yapılan araştırmalarda toprak altından veya toprak yüzeyinden ele edilen ve bilgi veren her türlü malzeme, tarihsel araştırmalar için kaynak konumundadır. Ancak gerek yüzeyden gerekse toprak altından elde edilen malzemeler arasındaki farklılıkların da bir sonucu olarak herhangi bir tarihî olay hakkında bilgi veren her kaynak gerek muhteva gerekse doğru bilgiyi elde etme açısından aynı değerde değildir. Bütün bu sebeplerden dolayı elde edilen tarihî kaynağın, tarihçi tarafından tahlil ve tenkit edilmesi zorunluluğu, evrensel bilim ilkeleri kapsamında yapılacak çalışmanın nesnel verilere ulaşması açısından zorunluluk arz etmektedir. Ancak kaynak niteliğine sahip yazılı kaynakların olmadığı tarih öncesi dönemlerde veya çok az bulunduğu yazılı dönemlerde, tarih ve tarihinin imdadına arkeolojik malzeme yetişmektedir. Özellikle tarih biliminin Eski Çağ kronolojisinde (Tekoğlu, 2015: 51-53), arkeolojik malzeme olarak elde edilen maddi buluntular, bilhassa kültür ve medeniyet tarihinin inşasında oldukça önem arz etmektedir. Hatta Eski Çağ dünyasının sınırları içerisinde arkeolojik buluntuların yanında yazılı kaynaklar bazen ikinci planda kalabilir (Kılıç, 2012: 176; Durmuş, 2017: 11).

Tarihin derinliklerinde unutulmuş veya unutulmaya yüz tutmuş geçmiş yaşanmışlıkların tamamen yok olmasına izin vermeyen ve insana dair yaşanmışlıkları bilimsel veriler dâhilinde yeniden gündeme getiren bilim adamlarının, modern dünyada sürdürdükleri bir disiplin olan arkeoloji (Özçelik, 2014: 624-625), tarih yazıcılığında önemli aktörlerden biri olmak zorundadır. On binlerce yıllık bir süre içerisinde insanlığın uzun uğraşları sonucunda meydana getirdikleri uygarlığa dair kanıtların, izlerin yanı sıra insanlığın ve uygarlığın yazılması gereken bir tarihi bulunmaktadır. Uygarlığın ve insanlığın tarihinin yazımında nesnellik kaygısı ön planda olacaksa tarih biliminin arkeoloji ile işbirliği kurması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Aksi hâlde uygarlık tarihinin yazı öncesi ve yazının icadından hemen sonraki dönemlerin kültür ve medeniyet tarihinin yazımında bilimsel bilgi ve nesnel gerçekliğin yerini ideolojik uydurmalar, gerçekliklerle çok fazla alakası olmayan uydurulmuş hikâyeler ve uydurulmuş kutsiyetler alacaktır. Bilimsellik ve nesnellikten uzaklaşmış bir tarih anlayışının modern dünyadaki konumu ise “uydurulmuş hikâyeler bütünü” şeklindeki bir yaklaşım olacaktır.

O halde, tarihin ayrılmaz bir parçası olarak kabul gören arkeoloji aracılığıyla tarihi buluntuların ortaya çıkarılması ve bu buluntular üzerinde yapılan tetkikler, bilginin doğruluğunun ispatı konusunda son derece önemlidir (Memiş, 2014: 40-41). Özellikle tarih öncesi dönemlere ait araştırmaların arkeolojik materyallere dayanması, sağlıklı bilgiye ulaşma adına atılmış en önemli adımlardan biri olmuştur (Özçelik, 2014: 85).

Ancak bağımsız disiplinler olma paradigması sonucunda tarih ve arkeoloji arasında ayrışma noktaları da mevcuttur. Örneğin insanoğlunun geçmişine dair: “İnsanlar nasıl sosyal gruplar hâlinde organize olabildiler, zorlu çevre şartlarına karşı verdikleri mücadelede nasıl başarılı olabildiler, ne tükettiler, neler yaptılar ve inanç anlayışları nasıl gelişti; ne tür ilişkiler geliştirdiler ve kurdukları medeniyetler ne tür dönüşümler yaşadı?” gibi soruların yanıtlarını aramak arkeoloji bilimin temel amaçları arasındadır (Renfrew ve Bahn, 2017: 19). Uygarlığın geçmişine dair bu tarz sorulara cevaplar

arayan arkeolojinin esas çıkış noktası ise; günümüze kadar gelebilen maddi buluntuların belli bir metodolojiye göre belgelenmesi oluşturmaktadır (Özdoğan, 2012: 19).

Tarih araştırmalarında ise; elbette ki maddi buluntular, yazılı arşiv malzemeleri, çizili arşiv malzemeleri, şecereler, takvimler, yıllıklar, vakayinameler ve görüntülü arşiv malzemeleri insanoğluna dair geçmişin kurgulanmasında oldukça önemlidir. Ancak arkeoloji de var olan maddi buluntuların varlığının zorunluluğu felsefesinin aksine tarih araştırmalarında hikâyeler, efsaneler, mitler, destanlar, fıkralar, atasözleri, menkıbeler ve hatıralar gibi sözlü kaynaklar da önemli yer tutmaktadır (Kütükoğlu, 2017: 18-26).

Bütün bunların yanı sıra tarih ve arkeoloji arasında yer alan önemli ayrışma noktalarından biri de belki de en önemlisi söz konusu her iki bilim dalının uyguladığı metodoloji farklılıklarıdır. Yukarıda ifade ettiğimiz üzere arkeolojinin esas inceleme alanı maddi buluntular olurken; tarih bilimi ise daha çok sözlü ve yazılı verilerden yola çıkarak bir tarih kronolojisi ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Buradan hareketle arkeolojinin kullandığı en önemli yöntemlerden biri olan arazi ve kazı çalışmalarını tarihçiler de gerçekleştirmeli mi veyahut arkeologlar da tarihçiler gibi tarih yazabilirler mi şeklindeki görüş ayrılıkları ve tartışmalar ortaya çıkmaktadır.

Ancak arazi ve kazı çalışmaları açısından tarihçinin formasyon eksikliği ve zayıflığı da göz ardı edilmemelidir. Modern dönemlerde öğretilen tarih metodolojisinde tarihsel malzemeyi tanıma ve arkeolojik kazı gerçekleştirme formasyonu bulunmamaktadır ve söz konusu olan bu alanların tamamı arkeoloji bilimine bırakılmıştır. Bu durum ise; arkeolojik malzemeyi tanıma ve kazı yapma gibi konularda, tarihçilerin yabancı ve zayıf kalmalarına neden olmuştur. Zira Tarih eğitimini tamamlayıp Eski Çağ bilim dalında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin arkeolojik malzemeyi tanımlamaları ve tasnifinin yanı sıra arkeolojik kazı gerçekleştirme gibi konularda yaşadıkları zorluklar ve yetersizlikleri de konunun uzmanları tarafından bilinmekte ve dile getirilmektedir.

O halde arazi ve kazı çalışmalarında tarihçiler mutlak anlamda arkeologlardan metodoloji öğrenmeli ve ekipte arkeolog bulundurulmalıdır. Ancak tarihçiler yaşam şekilleri ve savaş arkeolojisi gibi konularda araştırmalar gerçekleştirecekler ise; bağımsız bir şekilde arazi çalışmalarını gerçekleştirip farklı bir bakış açısıyla araziye inceleyebilirler. Arkeologlar ise tarih yazacaklarsa muhakkak tarih metodolojisini öğrenmek zorundadır. Nihayetinde her iki bilim dalının uyguladıkları metodolojik farklılıklara bağlı olarak yaşanan ayrılıklara ve görüş farklılıklarına rağmen doğru bilgiye ulaşma ve nesnel bir tarih kronolojisi inşa etmeleri adına ortak tabanda birlikte hareket etmeleri gerekmektedir.

Sonuç

Günümüz evrensel bilim anlayışı ve ahlakı, disiplinlerarası kolektif çalışma yöntemini son derece önemsemektedir. Modern bilim anlayışında, meydana gelen olay ve durumlarda çok yönlü sebepler bulunmaktadır, şeklindeki bakış açısı disiplinlerarası işbirliğini neredeyse zorunlu hâle getirmiştir. “Tarih ve arkeoloji arasında sağlanan işbirliği, çağdaş bilim anlayışına nasıl bir katkı sağlamıştır?” düşüncesi üzerinden bir tartışma başlatacak ve buna cevaplar arayacak olursak; verebileceğimiz en uygun cevap: “evrensel bilim anlayışının en önemli argümanı olan doğru bilgiye ulaşma hedefi, diğer disiplinlerde olduğu gibi tarih ve arkeoloji arasında da işbirliğini önemli ve gerekli hâle getirmiştir” şeklinde olacaktır. Ayrıca çağdaş bilim anlayışı tarih ve arkeolojide olduğu gibi diğer bilim dallarının da kendi bünyelerinde multidisipliner bilim anlayışına sahip olmalarını gerekli kılmıştır. Aksi hâlde günümüz bilim anlayışı, doğru bilgiye ulaşma adına etkili yöntemler geliştiremeyeceği gibi, her bilim dalının kendi bünyesinde sadece tahminler yürütebildiği birer disipline dönüşmesine neden olacaktır.

Modern yaşamın en önemli referanslarından biri olan “bilim” kavramı aynı zamanda 21. yüzyıl uygarlığının inşasındaki en önemli çıkış noktalarından biri olmuştur. Günümüz bilim anlayışı, doğru ve faydalı bilgiye ulaşma adına disiplinlerarası kolektif çalışma yöntemini esas almıştır. Sosyal bilimlerin önemli disiplinlerinden olan tarih ve arkeoloji arasındaki kolektif çalışma metodunun uygulanması, evrensel bilim anlayışının bir zorunluluğunun gereğidir. Özellikle yazı öncesi ve yazının bulunmasından hemen sonraki dönemlerin tarihinin yazımında arkeolojinin yer almadığı bir tarih anlayışında,

tarihçilerin yapabilecekleri masa başında oturup geçmişe yönelik tahminlerini ve geçmişte olmasını istedikleri olayları yazmak olacaktır. Tarihçilerin tahmin ve dilekleri doğrultusunda şekillendirdikleri tarih yazıcılığının, çağdaş bilim anlayışındaki karşılığı uydurulmuş bilim dışı gerçekler ve kutsiyetler bütünü şeklinde olacaktır.

Tarih yazıcılığını uydurulmuş hikâyeler bütünü anlayışından kurtarıp günümüz modern dünyasının saygı duyulan bir bilim dalı hâline gelmesini sağlayan en önemli unsur, geçmiş yazarken nesnelliği en önemli yöntem olarak kabul etmiş olmasıdır. Geçmişin hikâyesinin yazımında tarih bilimi arkeolojinin yanı sıra coğrafya, sanat tarihi, antropoloji, iktisat ve kimya gibi birçok bilim dalı ile de işbirliği yapmaktadır. Nesnel tarih anlayışı tarih bilimini başta arkeoloji olmak üzere farklı disiplinlerle işbirliğine zorlamaktadır. Evrensel bilim ilkelerinin esas alındığı bir tarih anlayışı, geleceğin dünyasının kurgulanmasında ve yaşam alışkanlıklarının belirlenmesinde en önemli referanslardan biri konumunda olacaktır. Bilimin referans alınarak geleceğin dünyasının kurgulanması felsefesi, çağdaş bilim anlayışının da hedefi olan ideal yaşam tarzının ortaya konmasında önemlidir

Geçmişin yazımında tarihçi ve arkeologlara düşen en önemli görev, modern bilim anlayışını esas almalarıdır. Aksi hâlde geçmişe dair yazılan her metin, bilimsel gerçekliğin çok uzağında kalmış olacaktır. İnsanın on binlerce yıl öncesine dayanan geçmişinin en önemli parçalarından birini oluşturan tarih ve arkeoloji aynı zamanda doğrudan insanla ilgilenen toplumsal ve beşeri disiplinlerdir. Tarih ve arkeoloji insanlığın geçmiş dönemlerinin yanı sıra insanların içerisinde yaşadıkları doğal çevre, beslenme alışkanlıkları, kullandıkları araç gereçler, yaşam tarzları ve iklim şartları gibi geçmiş zamanların uygarlıklarına dair bilinmesi gereken birçok konu hakkında modern bilime yardımcı olan en önemli referanslar konumundadır.

Sonuç olarak; günümüzde tarih metodolojisinin öğretiminde var olan arkeolojinin tarihe yardımcı bilim dallarından biri olduğu anlayışının aksine tarih ve arkeolojinin insanoğlunun geçmiş hikâyesinin yazımında eşit paydaş bilim dallarından olduğu hakikati daha çok ön plana çıkarılmalıdır. Lakin insanoğlunun geçmiş hikâyesinin yazımında eşit paydaş bilim dalları olmaları gerçeğinin yanı sıra tarih ve arkeolojinin bağımsız disiplinler olmaları da her iki bilim dalı arasında yöntemsel anlamda ayrışma noktalarının varlığını da ortaya çıkarmıştır.

Kaynaklar

- Alkan, N. (2015). Geçmişten Günümüze Dünyada Tarih Yazıcılığı. *Tarih İçin Metodoloji*, Editör: Ahmet Şimşek, Pegem Akademi, Ankara.
- Alşan, S. & Akın, G. (2019). *Tarih Metodolojisi: Tarihi Kaynaklar ve Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Baykara, T. (1999). *Tarih Araştırma ve Yazma Metodu*. İzmir: Akademi Kitabevi.
- Braidwood, R. J. (2008). *Tarihöncesi İnsanları*. Çeviren: Bilgi Altınok. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Breisach, E. (2018). *Tarihyazımı*. Çeviren: Hülya Kocaoluk. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Can, B. & Işıklı, M. (2013). 'Arkeoloji' ve 'Sanat Tarihi' Bilimlerinin kurumsal ve kuramsal Birlikteliği üzerine. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 6 Sayı: 25 -Prof. Dr. Hamza GÜNDOĞDU Armağanı-, s. 170 – 177.
- Carr, E. H. & Fontana, J. (1992). *Tarih Yazımında Nesnellik ve Yanlılık*, Çeviren: Özer Ozankaya. Ankara: İmge Kitabevi.
- Carr, E. H. (2018). *Tarih Nedir*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Childe, G. (2019). *Geçmiş Bir Araya Getirmek*. Çeviren: Ceren Can Aydın. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Childe, G. (2009). *Tarihte Neler Oldu*. Türkçesi: Alâeddin Şenel-Mete Tunçay, İstanbul: Kırmızı Yayınlar.
- Collingwood, R. G. (2017). *Tarih Tasarımı*. Çeviren: Kurtuluş Dinçer, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Çandarlıoğlu, G. (2003). *Tarih Metodu: Araştırma Yazma*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Durmuş, İ. (2017). *İskitler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdoğan, T. (2019). Tarih Nedir. *Tarih Bilimi ve Metodolojisi*, Editör: Mehmet Yaşar Ertaş. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 1 – 20.
- Ersoy, A. (2012). Arkeoloji ve Antropoloji. *İnsanbilim Dergisi*, 1(1):1-5.
- Fagan, B. (2019). *Arkeolojinin Kısa Tarihi: Hazine Avcılığından Bugünün Bilimsel Yöntemlerine Uzanan Bir Hikâye*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Floud, R. (1995). Tarih ve Toplumsal Bilimler. *Toplumsal Tarih*, 4 (23), 6-8.
- Kılıç, Y. (2012). Partlar. *Yeni Türkiye: Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları Özel Sayısı I*, Yıl 8, Sayı 43, 176-180.
- Kütükoğlu, M., S. (2017). *Tarih Araştırmalarında Usul*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Memiş, E. (2014). *Tarih Metodolojisi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Özçelik, İ. (2011). *Tarih Araştırmalarında Yöntem ve Teknikler*. Ankara: Nobel Yayın.
- Özçelik, İ. (2014). *Tarih ve Metodolojisi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özdemir, M. A. (2014). Geçmişten Geleceğe Armağan. *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisininin 40 Yılı: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü 40. Kuruluş Yılı Armağanı*. Hazırlayanlar: Hasan Kasapoğlu-Mehmet Ali Yılmaz. Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 624-625.
- Özdoğan, M. (2012). *50 Soruda Arkeoloji*. 3. Baskı, İstanbul: Bilim ve Gelecek Kitaplığı.

- Renfrew, C. & Bahn, P. (2017). *Arkeoloji: Kuramlar, Yöntemler ve Uygulama*. Çeviren Gürkan Ergin, Türkçe 1. Basım, İstanbul: Homer Kitabevi.
- Sevin, V. (2003). *Anadolu Arkeolojisi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Tarhan, M. T. (1995). *Tarih Yazımında Arkeolojinin Önemi*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Tekoğlu, Ş. R. (2015). Eski Çağ Tarihi. *Tarih İçin Metodoloji*, Editör: Ahmet Şimşek, Ankara: Pegem Akademi, 51-53.
- Zoroğlu, K. L. (2013). Arkeolojinin Doğuşu ve Kuramsal Gelişimi Konusunda Bir Deneme. *Jeofizik Bülteni*, Sayı 72, 66-69.

Extended Abstract

One of the basic parameters of modern science is to reach absolute truth through interdisciplinary studies. The existence of a multidisciplinary understanding of science has been one of the most important elements in the building of science belonging to the 21st-century civilization of mankind. In the social and humanities sciences, a collective interdisciplinary method of study is required in an absolute sense. Otherwise, scientific realities will be replaced by predictions, artificial realities that are intended to be, and ideological dogmas. In such a situation, instead of scientific truths, we will face social realities in which mystical and metaphysical fabrications are discussed and accepted as true. The institutional and conceptual associations of the historical and archaeological sciences should be defined as scientific steps taken to reach the absolute truth.

In cases where the institutional unity of history and archaeology is not realized, the scientific accuracy of the realities revealed on behalf of the events in the time periods that we define as the Ancient Age section of historical chronology will cause serious controversy. Historians and archaeologists have to filter the experiences of the past through the filter of science and make them an important part of modern science. Although both branches of science are independent disciplines, they are the only scientific realities that are used to create an objective chronology of human beings' past experiences. In addition to all these, the unity of methods that exists between both branches of science has made it mandatory for them to act together. However, since both branches of science in question are independent disciplines within themselves, they also act independently of each other. Both branches of science are trying to create a historical chronology by considering the events of the past from their own unique perspectives.

Especially in the investigation of finds belonging to the lifestyles of the communities living in prehistoric times, archaeologists come to the forefront much more. In order to examine the finds belonging to these periods and to reveal the correct data, the knowledge of archaeologists is needed in an absolute sense. Based on the tools, shelters, finds related to feeding activities, and architectural remains used by people of the prehistory period in their daily lives, archaeologists make the fiction of ancient times. However, it should not be mistaken that the role assigned to archaeology in modern science is only a branch of science that searches for finds under the ground. Archaeologists also reveal a kind of history of human-vital activities, provided that they examine the material finds.

The science of history also tries to build the past experiences of mankind in a more objective way, just like archaeology. The purpose of building the experiences of the past in a more objective way forces the science of history to cooperate with many positive branches of science, especially archaeology. It would be meaningless to use the branch of science adjective for an understanding of history in which no cooperation with other disciplines has been established. In addition, in an understanding of history where there is no cooperation with other disciplines, there would be historical fiction wanted by historians to be, or their aspirations are described rather than scientific data. Furthermore, it may be possible for modern societies to make healthy plans for the future only by taking advantage of the experiences of people of the past period. One of the most important methods of transferring the experiences of the past to the future in a healthy way is through objective historical thinking and

institutional cooperation with other disciplines of history. Although modern science has made cooperation between history and archaeology mandatory in order to achieve objective reality, there are also differences between both branches of science in terms of methodology. For example, archaeology tries to create a historical chronology based on material finds, while historical science tries to create a historical chronology based on oral and written data. Historians' field studies and excavation knowledge are also among the controversial issues.

In conclusion, the main goal of both branches of science is to unearth past experiences based on universal science and present them objectively to the service of modern science and humanity. The institutional differences of both branches of science have, in some cases, revealed different perspectives in addressing past experiences. The institutional unity of history and archeology has always been necessary in reaching accurate information. Because both branches of science, which have a similar historical background in institutional and theoretical terms, use similar methods both in purpose and in practice. Similar methods that exist between both branches of science require absolute cooperation in the creation of an objective chronology regarding the experiences of the past of humankind. Despite the different perspectives that exist between history and archaeology, the cooperation between both branches of science also constitutes the most important argument of the theory of reaching objective knowledge in modern science.